

บทบาทของราชทัณฑ์ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง*

ROLES OF DEPARTMENT OF CORRECTIONS IN REHABILITATION OF PRISONERS

วิจักดิ์ ปัญญาณี

Wichak Panyanee

เรือนจำกลางชลบุรี

Chonburi Central Prison, Thailand

E-mail: Wichak.Panyanee@gmail.com

บทคัดย่อ

บทบาทของงานราชทัณฑ์ในการฟื้นฟูผู้ต้องขังเป็นหัวใจสำคัญในการบังคับโทษจำคุก ทั้งนี้เพื่อการแก้ไขพฤติกรรมเสียของผู้กระทำความผิดให้ปรับเปลี่ยนไปในทางที่ถูกต้องและยอมรับกฎหมายก่อนพ้นโทษ เพื่อคืนคนดีสู่สังคมและเป็นการคุ้มครองสังคมเราอย่างยั่งยืน บทความจึงนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทของราชทัณฑ์ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังของประเทศไทย และประเทศสิงคโปร์ 2) ศึกษาปัญหาราชทัณฑ์ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง 3) เพื่อแสวงหาแนวทางการแก้ไขปัญหาการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง

ผลการศึกษาพบว่า ประเทศไทย ได้มีการกำหนดพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 นั้นกำหนดโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ประจำเรือนจำนั้นยังไม่มีผลสอดคล้องกับหลักการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง เนื่องจากกฎหมายไม่ได้กำหนดให้ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารกิจการเรือนจำ เพื่อบำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังอย่างจริงจัง ในขณะที่ประเทศสิงคโปร์จะให้ความสำคัญทางด้านสภาพจิตใจของผู้ต้องขังเป็นอย่างมาก เมื่อมีการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังไปแล้ว มีการติดตามผลและประเมินผลกันอย่างจริงจัง และประสบความสำเร็จสูง เนื่องจากราชทัณฑ์สิงคโปร์มีหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องเฉพาะด้าน

ข้อเสนอแนะ ประเทศไทยควรแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับราชทัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการดำเนินการแก้ไข บำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขัง ภายในเรือนจำ โดย มีการดำเนิน

* Received 18 February 2019; Revised 22 March 2019; Accepted 22 April 2019

กระบวนการแก้ไข บำบัดฟื้นฟู แบบมืออาชีพ มีมาตรฐานสากล เป็นที่ได้รับการยอมรับและสร้างความเชื่อมั่นต่อสังคมภายนอกว่า ผู้ต้องขังที่จะได้รับการปล่อยตัวได้รับการแก้ไข บำบัดฟื้นฟู จากผู้มีมาตรฐานทางวิชาชีพที่เป็นที่ยอมรับของสังคม ส่งผลให้ผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษสามารถกลับเข้าสู่สังคมได้อย่างปกติ สามารถดำรงชีวิตใหม่ได้โดยไม่กระทำความผิดอีก

คำสำคัญ: การแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง, บทบาทกรมราชทัณฑ์, กฎหมายบังคับโทษ

Abstract

The role of correctional work in the rehabilitation of inmates is central to the enforcement of prison sentences. This is for the purpose of correcting the behaviour of the offender in order to change it in the right way and accept the law before being sentenced. To return good people to society and to be sustainable social protection. The objectives of this article were to 1) study the roles of the Department of Corrections in the rehabilitation of prisoners in Thailand and Singapore, 2) to study problems of penal administration in the rehabilitation of prisoners, and 3) to find the guidelines for solving problems in the rehabilitation of prisoners.

The results revealed that Thailand had enacted the Correction Act, B.E. 2560 (2017), which established the prison's structure and authorities of its officials but was not in accordance with the principles of rehabilitation for prisoners. This came from experts of various vocations who were not provided by the laws for participating in the administration of prisons to rehabilitate prisoners. On the other hand, Singapore placed more importance on the mental conditions of prisoners; follow-up and evaluation were conducted immediately after classification of prisoners and also succeeded at a high level because the Singapore Department of Corrections had an external agency related to this specific aspect.

Suggestions: Thai laws on penal administration related to the rehabilitation of prisoners had to be amended by having processes of professional rehabilitation meet international standards. Those processes must be accepted and assured by external social that prisoners who will be released in the future will be rehabilitated by specialists with socially acceptable occupational standards, affecting those released prisoners who may return to their socially normal lives able to live a new life without committing another crime.

Keywords: Rehabilitation for Prisoners, Department of Corrections' Roles, Penalty Law

บทนำ

ตั้งแต่อดีตที่ผ่านมาในเรื่องการคุกตะรางหรือการบังคับโทษจำคุกนั้น (กรมราชทัณฑ์, 2525) สิทธิของผู้ต้องขังมาจากการแสวงหาหลักเกณฑ์พื้นฐานของความเป็นปัจเจกชน (Individual Basis) (ธานี วรภัทร์, 2555) ซึ่งในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังนั้นต้องพิจารณาตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (ข้อกำหนดแมนเดลา) (United Nation, 2015) การให้โอกาสผู้พ้นโทษซึ่งเคยดำเนินชีวิตผิดพลาดและได้สำนึกตัวพร้อมที่จะกลับตนเป็นคนดีของสังคม นับเป็นสิ่งสำคัญที่สังคมทุกภาคส่วนต้องช่วยกันเปิดโอกาสและประคับประคองพวกเขาเหล่านั้นให้กลับเข้าสู่สังคมได้อย่างปกติสุข แต่ในโลกแห่งความเป็นจริงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันกลับพบว่า คนในสังคมต่างก็มีทัศนคติต่อบุคคลเหล่านี้ในเชิงลบ เป็นเพราะมองว่าพวกเขาเป็นอาชญากรที่น่ากลัว ผ่านคุกผ่านตะราง ไม่ควรเข้าใกล้เสมือนเป็นจุดบอดของสังคม จึงพยายามที่จะปิดกั้นโอกาสไม่ให้บุคคลเหล่านั้น กลับเข้ามาดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการปิดโอกาสในการเข้าทำงาน เนื่องจากเคยมีประวัติการกระทำความผิด ทำให้ไม่มีรายได้ที่จะเลี้ยงดูตนเองและครอบครัว บางส่วนจึงต้องตัดใจที่จะกลับไปกระทำความผิดอีก (ประเสริฐ เมฆมณี, 2525) ดังนั้นกรมราชทัณฑ์มีภารกิจเกี่ยวกับการควบคุม และแก้ไขพฤติกรรมผู้ต้องขัง จึงควรมีบทบาทหน้าที่ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการกำหนดทิศทางการแก้ไขฟื้นฟู กระบวนการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับการฝึกวิชาชีพและตรงตามความต้องการของสังคมภายนอกที่

เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้ผู้ต้องขังกลับเข้าสู่สังคมนั้นมีความพร้อมเพียงพอมีความเพียบพร้อมสมบูรณ์ที่จะไม่กลับมาทำร้ายร้ายสังคมอีกได้ ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีป้องกันสังคม (อุทัย อาทิวะ, 2557) บทความนี้จึงมุ่งศึกษา บทบาทของราชทัณฑ์ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังของประเทศ ไทย และประเทศสิงคโปร์ และศึกษาปัญหาการราชทัณฑ์ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง เพื่อแสวงหา แนวทางการแก้ไขปัญหาการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง

เนื้อหา

บทบาทของราชทัณฑ์ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง

จากการศึกษาบทบาทของราชทัณฑ์ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง กฎหมายเดิมคือ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2479 (ธานี วรภัทร์, 2558) ต่อมาได้มีการยกเลิกฉบับปี 2479 และประกาศใช้ฉบับใหม่คือ (พระราชบัญญัติราชทัณฑ์, 2560) โดยพิจารณาพระราชบัญญัติ ราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 และระเบียบต่างๆ พบว่า ราชทัณฑ์นั้นมีบทบาทอย่างมากในการแก้ไข ฟื้นฟูผู้ต้องขัง แต่จากการศึกษายังพบปัญหาทางกฎหมายที่กำหนดโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของ เจ้าหน้าที่ประจำเรือนจำ ที่ไม่สอดคล้องกับหลักการแก้ไขฟื้นฟู โดยเรือนจำ เป็นสถานที่คุมขังผู้ที่ ต้องคำพิพากษาของศาลให้จำคุกไว้จนกว่าจะครบกำหนดโทษตามหมายศาล โครงสร้างการ บริหารงานเรือนจำนั้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้ยังไม่มีเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับโครงสร้างการ บริหารเรือนจำมากนักมีเพียงบางตำแหน่งที่ไม่มีการแต่งตั้ง คือ สารวัตรเรือนจำ ส่วนตำแหน่ง และอำนาจหน้าที่อย่างอื่นยังกำหนดไว้เช่นเดิม คือ ผู้บัญชาการเรือนจำ มีอำนาจเหนือเจ้า พนักงานและผู้ต้องขัง และให้ผู้บัญชาการเรือนจำ มีอำนาจแต่งตั้งพัศดีให้ช่วยบริหารกิจการ เรือนจำ โดยพัศดีมีอำนาจรองจากผู้บัญชาการเรือนจำ และมีอำนาจเหนือผู้คุมและผู้ต้องขังใน เรือนจำนั้น และสุดท้ายคือผู้คุม มีอำนาจเหนือผู้ต้องขังที่สังกัดเรือนจำ นั้นๆ ซึ่งจะเห็นได้ว่า การกำหนดโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำนั้นจะมุ่งในการป้องกันไม่ให้ ผู้ต้องขังกระทำความผิดวินัยในเรือนจำและป้องกันการหลบหนีออกจากสถานที่คุมขังซึ่งปรัชญาของ การบริหารงานเรือนจำ คือ การป้องกันไม่ให้ผู้ต้องขังหลบหนี ซึ่งเป็นปรัชญาในยุคเก่าแต่ใน ปัจจุบันโลกได้มีการพัฒนาเกี่ยวกับแนวความคิดในการลงโทษที่เปลี่ยนแปลงไปโดยคำนึงถึง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การลงโทษจากการแก้แค้นทดแทนก็เปลี่ยนเป็นมุ่งเน้นเพื่อการแก้ไข ฟื้นฟูมากขึ้น (อัจฉรา ชูตินันท์, 2557)

ดังนั้นการจัดโครงสร้างการบริหารเรือนจำ จึงต้องสอดคล้องกับการเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังไปด้วย และมีความจำเป็นต้องให้สหวิชาชีพผู้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้านเข้ามามีหน้าที่ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง การที่กฎหมายราชทัณฑ์และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับราชทัณฑ์ไม่ได้มีบทบัญญัติให้สหวิชาชีพเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูย่อมทำให้การดำเนินการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังไม่มีประสิทธิภาพ

จากการศึกษากฎหมายราชทัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับงานราชทัณฑ์ พบว่า พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 และระเบียบที่เกี่ยวข้อง ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการของเรือนจำไว้โดยให้อธิบดีกรมราชทัณฑ์ (พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 มาตรา 17) มีอำนาจกำหนดอำนาจและหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานและความรับผิดชอบ ตลอดจนเงื่อนไขที่จะปฏิบัติตามอำนาจและหน้าที่นั้นและในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการ ผู้บัญชาการเรือนจำอาจแต่งตั้งให้ข้าราชการหรือบุคลากรจากส่วนราชการอื่นเป็นผู้ช่วยเหลือกรมราชทัณฑ์ในการปฏิบัติหน้าที่หรือภารกิจต่างๆตามที่ได้รับมอบหมายเป็นครั้งคราวได้ โดยให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าพนักงานเรือนจำแต่การดำเนินการดังกล่าวนี้ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ ซึ่งระเบียบกรมราชทัณฑ์ ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำและการแต่งตั้งผู้ช่วยเหลือกรมราชทัณฑ์ไว้ดังนี้ อธิบดีกรมราชทัณฑ์เป็นผู้อำนวยการเรือนจำโดยทั่วไป มีอำนาจบังคับบัญชากิจการเรือนจำเหนือเจ้าพนักงานเรือนจำทั้งปวง มีอำนาจประกาศกำหนดเขตการบริหารงานเรือนจำ และตั้งผู้บัญชาการเรือนจำผู้หนึ่งภายในเขต ให้มีอำนาจเหนือผู้บัญชาการเรือนจำอื่นในเขตเดียวกันโดยปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย รองอธิบดีกรมราชทัณฑ์เป็นรองผู้อำนวยการเรือนจำโดยทั่วไป มีอำนาจบังคับบัญชากิจการเรือนจำเหนือเจ้าพนักงานเรือนจำทั้งปวงรองจากอธิบดี ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านทัณฑ์วิทยา มีหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำ และวินิจฉัยปัญหาทางวิชาการเพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารกรมราชทัณฑ์ และติดตามผลการดำเนินงานของกรมราชทัณฑ์ ตามที่ได้รับมอบหมายจากอธิบดี ผู้ตรวจราชการกรมเป็นเจ้าหน้าที่ที่ตรวจการเรือนจำตามที่อธิบดีมอบหมาย มีอำนาจตรวจการเรือนจำ ให้คำปรึกษา แนะนำแก่เจ้าพนักงานเรือนจำ ผู้อำนวยการกองมีอำนาจติดตามผลการดำเนินงานของเรือนจำ และให้คำปรึกษาแนะนำแก่ เจ้าพนักงานเรือนจำเฉพาะส่วนที่ได้รับมอบหมายจากอธิบดี เมื่ออธิบดีสั่งให้ข้าราชการสังกัด กรมราชทัณฑ์ผู้ใดไปควบคุมกิจการเรือนจำให้ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้บัญชาการเรือนจำ มีอำนาจและหน้าที่บังคับบัญชากิจการเรือนจำนั้น ผู้ปฏิบัติหน้าที่ส่วนกลางกรมราชทัณฑ์ อาจได้รับคำสั่งจากอธิบดีให้ปฏิบัติภารกิจจะจับเหตุร้าย สถานการณ์ฉุกเฉินใน

กิจการของเรือนจำ หรือประการอื่นที่เป็นประโยชน์ต่องานราชทัณฑ์ได้ และกำหนดให้มีเจ้าพนักงานซึ่งปฏิบัติหน้าที่ประจำเรือนจำดังต่อไปนี้

1. ผู้บัญชาการเรือนจำ
2. พัสดี
3. ผู้คุม

ผู้บัญชาการเรือนจำมีอำนาจและหน้าที่รับผิดชอบบังคับบัญชากิจการเรือนจำ โดยทั่วไปและมีอำนาจบังคับบัญชาเหนือพัสดี ผู้คุม และผู้ต้องขังทั้งปวงที่สังกัดเรือนจำนั้น

ให้ผู้บัญชาการเรือนจำจัดแบ่งหน้าที่การงานออกเป็นส่วนๆ โดยให้พัสดีมีอำนาจหน้าที่ควบคุมการงานนั้นตามส่วน ในกรณีเช่นนี้ผู้บัญชาการเรือนจำจะให้พัสดีผู้หนึ่งมีอำนาจควบคุมการงานของเรือนจำเหนือพัสดีด้วยกันก็ได้

พัสดี หรือผู้คุมคนใดจะทำหน้าที่ฝ่ายใด ประการใด ให้เป็นไปตามที่ผู้บัญชาการเรือนจำมอบหมายตามความเหมาะสม

นอกจากหน้าที่ดังกล่าว ผู้บัญชาการเรือนจำจะต้องตรวจการเรือนจำตามที่ กรมราชทัณฑ์กำหนดเอาใจใส่ดูแลทุกข์สุขผู้ต้องขัง เปิดโอกาสให้ร้องทุกข์ได้โดยสะดวกและเต็มที่ และบังคับบัญชาเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานอื่นซึ่งปฏิบัติหน้าที่ประจำเรือนจำด้วย

พัสดี เป็นเจ้าพนักงานเรือนจำรองจากผู้บัญชาการเรือนจำ มีอำนาจบังคับบัญชาในส่วนการงานที่ได้รับมอบหมาย และมีอำนาจหน้าที่เหนือผู้คุมและผู้ต้องขังทั้งปวงที่สังกัดเรือนจำนั้น ในกรณีที่พัสดีมีไม่เพียงพอหรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ผู้บัญชาการเรือนจำอาจแต่งตั้งเจ้าพนักงานเรือนจำผู้หนึ่งผู้ใดทำหน้าที่พัสดีก็ได้ นอกจากการงานที่พัสดีจะต้องรับผิดชอบตามที่ผู้บัญชาการเรือนจำมอบหมายแล้วพัสดีมีหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. ปกครองและควบคุมระเบียบวินัยของผู้ต้องขัง
2. มอบหมายให้ผู้คุมในสังกัดไปดำเนินการควบคุมหรือจัดทำกรงานของเรือนจำ
3. ทำการตามคำสั่งที่ขอด้วยกฎหมายของผู้บังคับบัญชา
4. รักษา ดูแล บุรณสถานและทรัพย์สินของเรือนจำ
5. ปกครองและควบคุมระเบียบวินัยของผู้ต้องขัง
6. ตรวจตราป้องกันการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขัง ตลอดจนการหลบหนีและจับกุมเมื่อมีการกระทำผิดอาญา
7. จัดการและควบคุมการทำงานของผู้ต้องขัง
8. จัดการและควบคุมการศึกษาตลอดจนการอบรมผู้ต้องขัง

9. ดูแลการอนามัยของผู้ต้องขังและการสุขภาพของเรือนจำ

10. เปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังร้องทุกข์ได้โดยสะดวกและเต็มที่

11. ปฏิบัติการอื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ของพคต

ผู้คุม เป็นเจ้าพนักงานเรือนจำรองจากพคต มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. ตามข้อ 3 – 10 ของพคต

2. เมื่อผู้ต้องขังในความควบคุมของเจ้าพนักงานอื่นก่อความไม่สงบหรือกระทำความผิดอาญา จะต้องเข้าจัดการจับกุมช่วยเหลือเจ้าพนักงานอื่น เว้นแต่ไม่อาจทำดังนั้นได้เพราะเหตุที่ผู้ต้องขังในความควบคุมของตนซึ่งจะก่อความไม่สงบหรือกระทำความผิดอาญาขึ้น ในกรณีดังกล่าวจะต้องรีบแจ้งให้เจ้าพนักงานผู้ควบคุมและพคตทราบเหตุ

3. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการเรือนจำ ไม่ได้กำหนดให้ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารกิจการเรือนจำ เพื่อการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังแต่อย่างใด เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบข้อเท็จจริง ข้อกฎหมายกับทฤษฎีทางกฎหมายมหาชน ได้แก่ หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน หลักการแก้ไขฟื้นฟู ที่มีแนวคิดและหลักการทางกฎหมาย ดังนี้การบริหารกิจการเรือนจำเป็นการบริหารงานภายใต้เจ้าหน้าที่ของรัฐดำเนินการทุกอย่าง และมีหน้าที่ในการควบคุมผู้ต้องขังไม่ให้หลบหนีการควบคุมซึ่งเป็นภารกิจหลักของกรมราชทัณฑ์ การหลบหนีของผู้ต้องขังจะต้องเป็นศูนย์ การบกพร่องต่อหน้าที่หรือการประมาทเลินเล่อเป็นเหตุให้ผู้ต้องขังหลบจึงเป็นความผิดทางวินัย จึงทำให้การแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังเป็นภารกิจรองลงมาและการบริหารกิจการเรือนจำนั้นจะมีโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 คือ ตำแหน่งผู้บัญชาการเรือนจำ มีอำนาจหน้าที่เหนือ เจ้าพนักงานและผู้ต้องขังที่สังกัดเรือนจำนั้นๆ มีตำแหน่งรองลงมาคือพคต มีอำนาจเหนือผู้คุม และผู้ต้องขังที่สังกัดเรือนจำนั้นๆ และสุดท้ายคือผู้คุม มีอำนาจหน้าที่เหนือผู้ต้องขังที่สังกัดเรือนจำนั้นๆ จึงเห็นได้ว่าการกำหนดโครงสร้างอำนาจหน้าที่ของเรือนจำ ที่ไม่มีสหวิชาชีพมีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง ทำให้การแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังไม่อาจบรรลุวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง เนื่องจากการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง จะกระทำโดยเจ้าหน้าที่เรือนจำที่กำหนดไว้ในโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของ เจ้าพนักงานเรือนจำซึ่งก็จะเน้นในการป้องกันการหลบหนีของผู้ต้องขังเป็นภารกิจสำคัญ แม้ว่าในเรือนจำจะมีตำแหน่งของเจ้าหน้าที่ทางสหวิชาชีพแต่

เมื่อปฏิบัติหน้าที่ในเรือนจำจะต้องปฏิบัติหน้าที่ในหน้าที่ผู้คุมหรือพัศดี แล้วแต่กรณีไม่ได้มีการจัดโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ให้ปฏิบัติหน้าที่ในเรือนจำในการแก้ไขฟื้นฟูแต่อย่างใด จึงส่งผลทำให้การกำหนดโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ประจำเรือนจำ ที่ไม่สอดคล้องกับหลักการแก้ไขฟื้นฟู

จะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการการบริหารกิจการเรือนจำได้กำหนดให้มีตำแหน่งเจ้าพนักงานผู้ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ประจำเรือนจำประกอบด้วย ผู้บัญชาการเรือนจำ พศดี และผู้คุมโดยมีผู้บัญชาการเรือนจำ เป็นผู้มีอำนาจและหน้าที่รับผิดชอบบังคับบัญชากิจการเรือนจำโดยทั่วไปและมีอำนาจบังคับบัญชาเหนือพัศดี ผู้คุม และผู้ต้องขังที่อยู่ภายในเรือนจำนั้น พศดี เป็นเจ้าพนักงานเรือนจำรองจากผู้บัญชาการเรือนจำ มีอำนาจบังคับบัญชาในส่วนงานที่ได้รับมอบหมาย และมีอำนาจเหนือผู้คุมและผู้ต้องขังที่สังกัดเรือนจำนั้น และผู้คุม เป็นเจ้าพนักงานเรือนจำรองจากพัศดีมีอำนาจเหนือผู้ต้องขังที่สังกัดเรือนจำนั้น ซึ่งอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำโดยทั่วไปตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 และกฎหมายที่เกี่ยวข้องนั้นจะเป็นการใช้อำนาจในการบริหารกิจการของเรือนจำ คือการควบคุมผู้ต้องขังไม่ให้หลบหนี ควบคุมปกครองผู้ต้องขังให้อยู่ในระเบียบวินัย ซึ่งในบทบัญญัติดังกล่าวเป็นการกำหนดอำนาจหน้าที่ในการบริหารเรือนจำจะประกอบด้วยตำแหน่ง ผู้บัญชาการเรือนจำ พศดี และผู้คุม เท่านั้น แต่ไม่ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการให้สหวิชาชีพต่างๆเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังไว้ ทั้งที่การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง นั้นจะต้องเริ่มต้นตั้งแต่ขั้นตอนการรับผู้ต้องขังเข้าใหม่ภายในเรือนจำ เจ้าหน้าที่ผู้ทำหน้าที่ฝึกอบรม นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งบุคลากรที่มีความรอบรู้ในสาขาอาชีพ เข้ามามีส่วนร่วมในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง อย่างเป็นระบบ

ดังนั้น การบริหารกิจการเรือนจำดังกล่าวมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง เนื่องจากการดำเนินการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง นั้นจำเป็นจะต้องให้เจ้าหน้าที่ผู้ที่มีความรู้ความชำนาญงานในด้านนั้นๆมาเป็นผู้ดำเนินการตามกระบวนการต่างๆในการบำบัดฟื้นฟู ซึ่งเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังสอดคล้องกับนโยบายอาญาของต่างประเทศ กฎหมายและกฎเกณฑ์ในระดับสากลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังประเภทต่างๆและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล สามารถจัดการหรือบริหารโทษของผู้ต้องขังเฉพาะรายหรือเฉพาะคดีได้อย่างเหมาะสม ทำให้ระบบการพัฒนาพฤตินิสัยและการบริหารเรือนจำเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดและสามารถกำหนดนโยบายและทิศทางในการบริหารงานราชทัณฑ์ให้สามารถแก้ไข

ฟื้นฟู และพัฒนาพฤติกรรมของผู้ต้องขังกับทั้งเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาอื่นในการบริหารจัดการกระบวนการของกรมราชทัณฑ์ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การบริหารทรัพยากรบุคคล จึงเป็นเครื่องจักรสำคัญที่จะทำให้การบริหารงานราชทัณฑ์ในการแก้ไข บำบัดฟื้นฟู ประสบความสำเร็จตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการเรือนจำ ยังไม่ได้มีการกำหนด หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการเข้ามามีส่วนร่วมของสหวิชาชีพในการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้ต้องขังเอาไว้ ทำให้การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้ต้องขัง จะกระทำโดยเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ภายในเรือนจำ คือ ผู้บัญชาการเรือนจำ พัสดี และผู้คุม เป็นผู้ดำเนินการตามโปรแกรมในการแก้ไขฟื้นฟูต่างๆ ส่งผลทำให้การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ไม่เป็นไปตามมาตรฐานสากล เนื่องมาจาก เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ ไม่มีความรู้ในด้านการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้ต้องขัง ซึ่งเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์มีความรู้เฉพาะด้านการควบคุมผู้ต้องขัง ประกอบกับพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารทรัพยากรบุคคล ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ไว้เฉพาะการควบคุมผู้ต้องขังให้กับเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ ควบคุมผู้ต้องขังไม่ให้หลบหนีการควบคุม จึงทำให้การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้ต้องขัง ไม่ได้การดำเนินการที่ถูกต้องจากผู้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้าน ส่งผลทำให้ผู้ต้องขังไม่ได้รับการแก้ไข บำบัดฟื้นฟู ตามหลักการที่แท้จริง

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์ อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง พบว่า อำนาจในการบริหารงานทรัพยากรบุคคลเป็นอำนาจของอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ที่จะกำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการงานและความรับผิดชอบ ตลอดจนเงื่อนไขที่จะปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่นั้น โดยการออกเป็นระเบียบกรมราชทัณฑ์ ซึ่งอธิบดีกรมราชทัณฑ์ เป็นผู้อำนวยการเรือนจำโดยทั่วไป มีอำนาจบังคับบัญชากิจการเรือนจำเหนือเจ้าพนักงานเรือนจำทั้งหมด มีรองอธิบดีกรมราชทัณฑ์เป็นรองผู้อำนวยการ มีอำนาจบังคับบัญชากิจการเรือนจำเหนือเจ้าพนักงานเรือนจำ รองจากอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านทัณฑวิทยา มีหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำ และวินิจฉัยปัญหาทางวิชาการเพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารกรมราชทัณฑ์ และติดตามผลการดำเนินงานของกรมราชทัณฑ์ตามที่อธิบดีกรมราชทัณฑ์มอบหมาย ผู้ตรวจราชการกรมเป็นเจ้าหน้าที่ตรวจการเรือนจำตามที่อธิบดีมอบหมาย มีอำนาจตรวจการเรือนจำ ให้คำปรึกษาแนะนำแก่เจ้าพนักงานเรือนจำ ผู้อำนวยการกองมีอำนาจติดตามผลการดำเนินงานของเรือนจำ และให้คำปรึกษาแนะนำแก่เรือนจำเฉพาะส่วนที่ได้รับมอบจากอธิบดี

และให้มีเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติหน้าที่ประจำเรือนจำ ประกอบไปด้วย ผู้บัญชาการเรือนจำ มีอำนาจและหน้าที่รับผิดชอบบังคับบัญชากิจการเรือนจำโดยทั่วไปและมีอำนาจบังคับบัญชาเหนือพศดี ผู้คุม และผู้ต้องขังภายในเรือนจำนั้นๆ พศดี เป็นเจ้าพนักงานเรือนจำรองจากผู้บัญชาการเรือนจำ มีอำนาจบังคับบัญชาในส่วนการงานที่ได้รับมอบหมาย และมีอำนาจหน้าที่เหนือผู้คุมและผู้ต้องขังภายในเรือนจำนั้นๆ และผู้คุม เป็นเจ้าพนักงานเรือนจำรองจากพศดี มีอำนาจเหนือผู้ต้องขังที่อยู่ภายในเรือนจำนั้นๆ จะเห็นได้ว่า การบริหารงานทรัพยากรบุคคลของกรมราชทัณฑ์ เป็นไปเพื่อการควบคุมผู้ต้องขังไม่ให้หลบหนีจากที่คุมขังเป็นประการแรก แม้พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 จะกำหนดให้เรือนจำต่างๆจัดให้มีกระบวนการในการแก้ไข บำบัดฟื้นฟู ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ ก็จะต้องการดำเนินการกระบวนการต่างๆในการแก้ไข บำบัดฟื้นฟู ก็จะถูกดำเนินการโดยผู้บัญชาการเรือนจำ พศดี และผู้คุม ส่งผลทำให้ผู้ต้องขังไม่ได้รับการแก้ไข บำบัดฟื้นฟู จากผู้มีความรู้ความชำนาญในการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ผู้ต้องขัง จึงก่อให้เกิดผู้ต้องขังกระทำผิดซ้ำขึ้นมาอีก และการที่การบริหารทรัพยากรบุคคลของกรมราชทัณฑ์ ไม่ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ให้เจ้าหน้าที่สหวิชาชีพต่างๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไข ฟื้นฟูผู้ต้องขัง นั้นยังไม่สอดคล้องกับหลักการทางกฎหมาย อันได้แก่ หลักการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน หลักการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง เพื่อให้ผู้ต้องขังที่ได้รับการแก้ไข ฟื้นฟู ได้อย่างถูกต้อง

สรุป

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การบริหารกิจการเรือนจำมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการแก้ไข บำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นคนดีคืนสู่สังคม เนื่องจากเป็นเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานใกล้ชิดกับผู้ต้องขัง เป็นผู้มีส่วนในการดำเนินการตามโปรแกรมต่างๆที่กรมราชทัณฑ์กำหนดให้มีขึ้นจึงจำเป็นต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในงานด้านนั้นมาดำเนินการให้เป็นไปตามโปรแกรม ดังนั้นหากพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไข วิธีการให้สหวิชาชีพอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ไข ฟื้นฟู ผู้ต้องขัง ย่อมส่งผลทำให้เกิดปัญหาที่เกี่ยวกับการเปิดโอกาสให้สหวิชาชีพที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้านเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟู ผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นคนดีคืนสู่สังคม ดังนั้น หากพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ไทย ไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการให้สหวิชาชีพที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้านเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังในการ

บริหารกิจการเรือนจำไว้ ย่อมส่งผลทำให้การปฏิบัติงานภายในเรือนจำในด้านการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง จะถูกปฏิบัติงานโดยผู้บัญชาการเรือนจำ พศติ และผู้คุม ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญงานด้านการควบคุมผู้ต้องขังไม่ให้หลบหนี เป็นฝ่ายดำเนินการเกี่ยวกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังตามนโยบายกรมราชทัณฑ์ ย่อมส่งผลกระทบต่อตัวผู้ต้องขังทำให้ไม่ได้รับการแก้ไขฟื้นฟู จากผู้มีความรู้ความชำนาญงาน เฉพาะด้าน ส่งผลให้การแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ ไม่อาจบรรลุผลได้ และผู้เสียหายมากที่สุดก็คือรัฐ ที่ดำเนินการทั้งในด้านกำลังคน กำลังงบประมาณ ในการดำเนินมาตรการต่างๆ เพื่อให้ผู้ต้องขังได้รับการแก้ไขไปในแนวทางที่ถูกต้องมุ่งส่งเสริมให้ผู้ต้องขังปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้กลับเข้าคืนสู่สังคมได้โดยไม่กลับเข้ามาทำร้ายสังคมอีก

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบประเทศไทยกับต่างประเทศพบว่าประเทศไทยควรนำแนวคิดและหลักการของต่างประเทศมาปรับใช้ เนื่องจากต่างประเทศในกรณีสิงคโปร์ (กรมราชทัณฑ์, 2541) นับว่าได้ผลอย่างมหาศาล เนื่องจากมีจำนวนผู้ต้องขังน้อยมีเรือนจำหลายแห่ง และมีพื้นที่ประเทศน้อย ฉะนั้น เจ้าหน้าที่ผู้ชำนาญการในสาขาอาชีพต่างๆจึงสามารถดำเนินการได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ โดยเฉพาะด้านจิตแพทย์ สิงคโปร์จะให้ความสำคัญทางด้านสภาวะจิตใจของผู้ต้องขังเป็นอย่างมาก เมื่อมีการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังไปแล้ว มีการติดตามผลและประเมินผลกันอย่างจริงจัง และประสบความสำเร็จสูง เนื่องจากราชทัณฑ์สิงคโปร์มีหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องเฉพาะด้าน อาทิ การศึกษา การสาธารณสุข การฝึกวิชาชีพ เข้ามามีส่วนช่วยในการบริการดำเนินการในรูปแบบรัฐวิสาหกิจ ซึ่งระบบนี้จะไม่มีปัญหาด้านงบประมาณ ทำให้จำนวนบุคลากรมีเพียงพอและสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างต่อเนื่อง และสำเร็จตามเป้าหมาย ผู้ต้องขังทุกคนเมื่อผ่านกระบวนการจำแนกดังกล่าวแล้วมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งเพียบพร้อมด้วยเงิน บุคลากรและหน่วยงานเป็นที่รองรับและ คอยดูแลประสานงานโอกาสที่ผู้ต้องขังเหล่านั้นจะหันไปกระทำผิดซ้ำอีกนั้น จึ้น้อยมาก เพราะเมื่อมีความเป็นอยู่ที่ดี สังคมยอมรับ ผู้ต้องขังเหล่านั้นย่อมเกิดความเชื่อมั่นและตอบแทนสังคมด้วยความสำนึกที่ดีต่อไป

จากการวิเคราะห์เกี่ยวกับบทบาทของราชทัณฑ์ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังนั้น การที่มีโครงสร้างขององค์กรที่มีความชัดเจนย่อมจะส่งผลให้ผู้ต้องขังได้รับการแก้ไขฟื้นฟู จากผู้มีความรู้ความชำนาญในวิชาชีพต่างๆ มีการดำเนินกระบวนการแก้ไข บำบัดฟื้นฟู แบบมืออาชีพ มีมาตรฐานสากล เป็นที่ได้รับการยอมรับและสร้างความเชื่อมั่นต่อสังคมภายนอกว่าผู้ต้องขังที่จะได้รับการปล่อยตัวได้รับการแก้ไข บำบัดฟื้นฟู จากผู้มีมาตรฐานทางวิชาชีพที่เป็นที่

ยอมรับของสังคม ส่งผลทำให้ผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษสามารถกลับเข้าสู่สังคมได้อย่างปกติ เป็นการสร้างการยอมรับจากสังคมภายนอก จึงควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2560 และระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำและการแต่งตั้งผู้ช่วยเลขาธิการราชทัณฑ์ พ.ศ.2561 โดยมีเนื้อหาและวัตถุประสงค์ในบทบัญญัติดังนี้ เจ้าพนักงานประจำเรือนจำ ข้อ 12 ตำแหน่งเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติหน้าที่ประจำเรือนจำมีดังต่อไปนี้

- (1) ผู้บัญชาการเรือนจำ
- (2) พัสดี
- (3) ผู้คุม
- (4) สหวิชาชีพ เช่น นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา ครูฝึกวิชาชีพ ฯลฯ

เอกสารอ้างอิง

- กรมราชทัณฑ์. (2525). ประวัติการราชทัณฑ์ 200 ปี. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ราชทัณฑ์.
- กรมราชทัณฑ์. (2541). สารานุกรมนานาชาติ สำนักผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านทัณฑวิทยา. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพิบูลสงเคราะห์ กรมราชทัณฑ์.
- ธานี วรภัทร์. (2555). หลักกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ธานี วรภัทร์. (2558). กฎหมายราชทัณฑ์. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ประเสริฐ เมฆมณี. (2525). หลักทัณฑวิทยา. กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์.
- พระราชบัญญัติราชทัณฑ์. (2560). พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560. ใน ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 134 ตอนที่ 21 ก วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2560 (หน้า 1-24). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- อัจฉรา ชูตินันท์. (2557). อาชญวิทยาและทัณฑวิทยา. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- อุทัย อาทิวา. (2557). ทฤษฎีอาชญวิทยากับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. กรุงเทพมหานคร: หจก.วี.เจ.พรินต์ติ้ง.
- United Nation. (2015). United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners; the Mandela Rules. Vienna Australia: UN.

